

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Evrim RIZVANOĞLU
İstanbul Milletvekili

Türkiye'nin Akdeniz kıyılarında plastik ve mikroplastik kirliliği giderek ağırlaşmaktadır. Son günlerde Antalya, Mersin ve diğer Akdeniz kıyılarında deniz yüzeyinde ve sahillerde görülen mikroplastik kirliliğine ilişkin görüntüler kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Bilimsel araştırmalar ve kamuoyuna yansıyan saha incelemeleri; deniz suyunda, kıyı kumlarında, sedimentlerde, akarsularda ve deniz canlılarında mikroplastiklere rastlandığını ortaya koymaktadır. Mersin'den Antalya'ya uzanan kıyı şeridi başta olmak üzere Akdeniz'e ulaşan plastik atıkların miktarı ve bu atıkların zamanla mikroplastiklere dönüşmesi, deniz ekosistemleri açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Plastik atıklar doğada tamamen ortadan kalkmamakta; güneş ışığı, dalgalar, sıcaklık ve fiziksel aşınma sonucunda giderek daha küçük parçalara ayrılmaktadır. Oluşan mikroplastikler deniz canlıları tarafından yutulabilmekte, besin zincirine karışabilmekte ve kıyı ekosistemlerinde uzun süre varlığını sürdürebilmektedir. Dolayısıyla plastik kirliliği sadece kıyı temizliğiyle çözülebilecek görsel bir çevre sorunu değildir. Deniz yaşamını, balıkçılığı, tarımsal üretimi, turizmi, gıda güvenliğini ve halk sağlığını ilgilendiren bütüncül bir çevre sorunudur.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliğinin 2020 tarihli "The Mediterranean: Mare Plasticum" başlıklı raporuna göre Akdeniz'e her yıl yaklaşık 229 bin ton plastik sızmaktadır. Raporda Mısır'ın yılda yaklaşık 74 bin ton, İtalya'nın 34 bin ton ve Türkiye'nin yaklaşık 24 bin ton plastik sızıntısından sorumlu olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye bu miktarla Mısır ve İtalya'nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Raporda, Akdeniz'e ulaşan plastik kirliliğinin temel kaynağı olarak yanlış yönetilen atıklar gösterilmektedir. Bu ağır tablo tesadüf değildir. İktidar, plastik üretimini ve tüketimini kaynağında azaltacak etkili ve bağlayıcı politikaları hayata geçirmemiştir. Tek kullanımlık plastiklerin sınırlandırılmasında geç kalınmış, depozito sistemi yıllarca ertelenmiş, kaynağında ayrı toplama sistemi ülke genelinde etkin hâle getirilememiş ve yasa dışı atık dökümlerini önleyecek yeterli denetim mekanizması kurulamamıştır.

Türkiye kendi plastik atıklarını etkin ve şeffaf biçimde yönetemezken, yurt dışından yüz binlerce ton plastik atık kabul etmeye devam etmektedir. Çin'in plastik atık ithalatına yönelik kısıtlamalarının 2018 yılında yürürlüğe girmesinin ardından küresel atık ticaretinin yönü değişmiş, Türkiye kısa süre içinde Avrupa'dan gönderilen plastik atıkların başlıca varış noktalarından biri hâline gelmiştir. Kamuoyuna yansıyan verilere göre Avrupa Birliği

lkelerinden Türkiye'ye gönderilen plastik atık miktarı 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 19 artarak yaklaşık 503 bin tona ulaşmıştır. Bu miktar, söz konusu veri serisindeki en yüksek seviye olarak aktarılmıştır. Türkiye, Avrupa Birliği'nin birlik dışına gönderdiği plastik atıkların açık ara en büyük alıcısı hâline gelmiştir. Birleşik Krallık dış ticaret verilerine dayanılarak yapılan ve basına yansıyan hesaplamalara göre ise Birleşik Krallık 2025 yılında yaklaşık 675 bin ton plastik atık ihraç etmiş, bunun yaklaşık 139 bin tonu Türkiye'ye gönderilmiştir. Söz konusu toplam ihracat miktarının Birleşik Krallık'ın son sekiz yıldaki en yüksek plastik atık ihracatı olduğu belirtilmektedir. Bu rakamlar Türkiye'nin yalnızca kendi tüketiminden kaynaklanan plastik yüküyle değil, Avrupa ülkelerinden gönderilen yüz binlerce ton plastik atıkla da karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

İthal edilen plastik atıkların geri dönüşüm tesislerine kabul edilmesi, bu atıkların tamamının çevreye zarar vermeden geri dnştrldği anlamına gelmemektedir. Kirli, karışık veya ekonomik olarak geri dönüştürülmesi mümkün olmayan plastiklerin yasa dışı biçimde dökülmesi ya da yakılması; toprağa, havaya, akarsulara ve denizlere yeni kirleticiler taşınması riskini doğurmaktadır. Bu nedenle plastik atık ithalatı yalnızca ticari bir faaliyet değil; denetim, evre sağlığı, halk sağlığı ve çevresel adalet meselesidir.

evre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 2025 yılında "Tek Kullanımlık Plastikler, Deniz pleri ve Mikroplastikler Yol Haritası" hazırlanmıştır. Bakanlık açıklamasına göre yol haritası; tek kullanımlık plastik tüketiminin ve plastik atık oluşumunun azaltılması amacıyla 2025-2027 dönemini kapsayan kısa, 2028-2032 dönemini kapsayan orta ve 2033 yılı ve sonrasını kapsayan uzun vadeli toplam 44 eylem içermektedir. Yol haritasının 22 kamu kurum ve kuruluşunu kapsadığı açıklanmıştır. Ancak bu 44 eylemden hangilerinin hayata geçirildiği, her bir eylem için ne kadar bütçe ayrıldığı, sorumlu kurumların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği, belirlenen performans göstergelerinin neler olduğu ve uygulamalar sonucunda plastik tüketimi ile denizlere ulaşan atık miktarında ölçülebilir bir azalma sağlanıp sağlanmadığı konusunda kamuoyuna yeterli bilgi verilmemektedir.

Öte yandan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 31'inci Taraflar Konferansı (COP31), 9-20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilecektir. COP31 Aksiyon Ajandası'nda "Sıfır Atık" başlığı altında ölçeklenebilir döngüsel ekonomi çözümleriyle atık yönetiminin iklim eylemine katkısının artırılması; "Okyanuslar ve Denizler" başlığı altında ise deniz ekosistemlerinin korunması ve iklim dayanıklılığı için mavi karbonun potansiyelinin ortaya çıkarılması öncelikli çalışma alanları arasında sayılmaktadır. Türkiye'nin ev sahipliği yapacağı bir iklim zirvesinde atık yönetimi ile deniz ekosistemlerinin korunmasının öncelikli gündemler arasında yer alması önemli olmakla birlikte, Akdeniz'e en fazla plastik sızdıran ülkelerden biri olan Türkiye'nin denizlerindeki mikroplastik kirliliği ve plastik atık ithalatı konusunda nasıl bir politika ortaya koyacağı belirsizliğini korumaktadır.

Bu bağlamda;

1. Bakanlığınızın elindeki en güncel verilere göre Türkiye'nin Akdeniz kıyılarında deniz suyu, sediment, kıyı kumu ve deniz canlılarında tespit edilen mikroplastik kirliliğinin düzeyi nedir? Son beş yılda bu kirlilikte nasıl bir değişim yaşanmıştır?
2. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) 2020 tarihli raporunda Türkiye'nin Akdeniz'e en fazla plastik sızdıran üçüncü ülke olarak gösterilmesinin ardından Bakanlığınız tarafından denizlere ulaşan plastik atıkların azaltılmasına yönelik hangi

somut politika ve uygulamalar hayata geçirilmiştir? Bu uygulamaların sonuçları nelerdir?

3. 2021-2025 yılları arasında Türkiye'ye ithal edilen plastik atık miktarı yıllar itibarıyla ne kadardır? Bu atıkların ne kadarı geri dönüştürülmüş, ne kadarı enerji geri kazanımı amacıyla yakılmış, ne kadarı depolanmış veya diğer yöntemlerle bertaraf edilmiştir?
4. Plastik atık ithalatının denizlerdeki plastik ve mikroplastik kirliliği üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınız tarafından hazırlanmış herhangi bir bilimsel etki analizi, risk değerlendirmesi veya izleme raporu bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa sonuçları nelerdir?
5. Tek Kullanımlık Plastikler, Deniz Çöpleri ve Mikroplastikler Yol Haritası kapsamında öngörülen 44 eylemden bugüne kadar hangileri tamamlanmıştır?
6. Son beş yılda plastik atık ithal eden geri dönüşüm tesislerine yönelik kaç denetim gerçekleştirilmiştir? Bu denetimlerde kaç tesiste mevzuata aykırılık tespit edilmiş, kaç tesise idari yaptırım uygulanmış ve kaç tesisin faaliyet izni askıya alınmış veya iptal edilmiştir?
7. Bakanlığınızın, Türkiye'nin denizlerinde mikroplastik kirliliğini düzenli olarak izleyen ve sonuçlarını kamuoyuyla açık veri olarak paylaşan ulusal bir izleme ve raporlama sistemi oluşturulmasına yönelik bir çalışması bulunmakta mıdır?
8. COP31 Aksiyon Ajandası'nın "Sıfır Atık" ve "Okyanuslar ve Denizler" başlıkları kapsamında Türkiye tarafından plastik atıkların azaltılması, deniz çöpleriyle mücadele ve mikroplastik kirliliğinin önlenmesine ilişkin hangi girişimlerde bulunulacaktır?
9. COP31 öncesinde, plastik kirliliğinin azaltılmasına yönelik yeni bir eylem planı, hedef veya mevzuat değişikliği açıklanacak mıdır?
10. Bakanlığınızın, Türkiye'nin plastik atık ithalatının azaltılmasına veya aşamalı olarak sonlandırılmasına yönelik bir stratejisi ya da takvimi bulunmakta mıdır?